

УДК 657.1.012.1 : 657.421.3
JEL Classification I23, M41
DOI 10.33111/sedu.2024.54.176.186

Шумейко Олена Сергіївна*

ФОРМУЛЮВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ ФЕНОМЕНУ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА НАУКОВУ (НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ) ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. За повної відсутності опису процесів контролю витрат на дослідження і розробки у статті досліджено сучасні тлумачення дій щодо контролю витрат діяльності суб'єктів господарювання. На основі систематизації трактувань термінів «контроль витрат» і «внутрішній контроль» визначено ключові атрибути операцій з контролем витрат на дослідження і розробки. На цій основі формалізовано базові атрибути даних дій і сформульовано дефініцію терміну «внутрішній контроль витрат наукової (науково-технічної діяльності), а також транспоновано його до рівня підприємства.

Ключові слова: внутрішній контроль; внутрішньогосподарський контроль; витрати; наукова діяльність; науково-технічна діяльність.

Вступ. Незмінний напрям переходу світових економік на моделі суспільно-економічних відносин, результатом яких стають принципово нові, інколи унікальні, продукти, що у подальшому стають об'єктами купівлі-продажу створює потребу у збільшенні напрямів новітніх досліджень і підвищення кількості нових розробок. Це передбачає розширення кола учасників інноваційних процесів, серед яких процеси наукової діяльності постають провідну роль. Такі зміни актуалізують необхідність в упереджувальній модернізації менеджменту процесів створення нових продуктів, в якому функція контролю за виконанням управлінських рішень під час проведення досліджень і розроблення цих продуктів виконує одну із провідних.

Узагальнене дослідження причин поточної достатньо низької результативності проведення наукових досліджень і прикладних розробок на рівні суб'єктів господарювання дозволило виявити відсутність своєчасного і повного контролю за проведенням наукових робіт, який не має раціонального упорядкування та необхідної інформаційної підтримки. Для наукового вирішення проблеми своєчасного і об'єктивного контролю за виконанням наукових (науково-технічних) робіт необхідно розробити інноваційні рішення стосовно організації виконання функцій контролю за дослідженнями і розробками у межах суб'єктів господарювання, які таку діяльність здійснюють. Такі рішення повинні ґрунтуватись на новітній методології організації контролю за процесами створення інноваційних продук-

* Шумейко Олена Сергіївна — аспірантка, ДННУ «Академія фінансового управління» (м. Київ, Україна); ORCID 0000-0002-6094-7672; lenashumeyko@ukr.net

тів, серед яких контроль за витратами на дослідження і розробки буде виконувати одну з провідних ролей.

Постановка завдання. Наукова діяльність в сучасній Україні є особливим видом економічних і суспільних відносин, в яких утворюються новітні знання про навколишній світ та формуються основи усвідомленої і комфортної діяльності всіх членів суспільства, що приймають участь у створенні суспільного продукту. У науковій діяльності дослідники і розробники використовують значну кількість і обсяги різних ресурсів аби отримати поряд із значущими інтелектуальними і матеріальними результатами фінансові бонуси. Кожен ресурс, що застосовує і використовує дослідник має свою вартість і в процесі створення наукового результату ця вартість включається до вартості новоствореного інноваційного продукту, стаючи обґрунтованою основою для визначення цінності наукового результату, а у подальшому, і його вартості у грошовому вимірі. Для розрахунку базової вартості отриманого наукового продукту виконавцем наукових робіт здійснюється облік витрат ресурсів на дослідження і розробки, достовірність облікових даних ревізується органом (підрозділом), що контролює хід виконання наукових і розробницьких робіт і перевіряє об'єктивність й точність витрат ресурсів на ці роботи. Визначення сум витрат на створення наукового результату, що у подальшому стає продуктом, здійснюється особливим напрямом — обліком витрат на наукову (науково-технічну) діяльність у особі спеціально утвореного підрозділу або відокремленого працівника, однак роботу цього підрозділу або працівника слід контролювати, для цього доцільно сформувати відповідний функціональний управлінський орган. Оскільки практика обліку витрат наукової діяльності і нормативно-правова база такого обліку сформована на основі правил, встановлених для виробничих та комерційних підприємств, виникає потреба у розробленні та впровадженні нових методичних та організаційних рішень з упорядкування діяльності специфічних облікових і контролюючих органів, що мають своїм об'єктом витрати на наукові (науково-технічні) роботи

На даний час методичні та прикладні аспекти обліку витрат при проведенні науково-дослідних робіт розглядалися у роботах І. А. Бігдан [1], Л. В. Бражної [2], Л. П. Коритник [3] та інших. Певні аспекти контролю витрат при здійсненні господарських операцій досліджувались такими науковцями, як Л. В. Гуцаленко [4], М. Д. Корінко [5], М. М. Коцупатрій [4], У. О. Марчук [4], І. В. Новик [6]. Однак жодних науково обґрунтованих рекомендацій з організації контролю за витратами ресурсів під час здійснення наукових робіт не запропоновано. І це тому, що досі остаточно не з'ясовано економічну сутність феномену контролю витрат наукової (науково-технічної) діяльності суб'єкта господарювання. Отже, проблема визначення, обліку і контролю витрат на проведення науково-дослідних робіт досі лишається невирішеною і дискусійною.

Відповідно до цього метою статті є теоретичне формулювання дефініції феномену внутрішнього контролю витрат на наукову (науково-технічну) діяльність підприємства, яке зможе надати хоча і коротку, але повну інформацію про даний

вид дій, що дозволить визначити основні складові, внутрішню організаційну структуру органу, який цей контроль буде здійснювати, а також сформулювати цілі та функції цього управлінського підрозділу.

Для досягнення цієї мети поставлено і вирішено такі завдання: визначено перелік дій схожих з функцією контролю, їх систематизовано і виокремлено описи цих дій; серед виокремлених описів визначено такі, що найбільш повно розкривають суть функції контролю витрат ресурсів; транспоновано наявні характеристики функції внутрішнього контролю витрат у підфункцію внутрішньогосподарського контролю витрат наукової (науково-технічної) діяльності суб'єкта господарювання.

Результати. Здійснення науково-технічної діяльності неможливе без наявності у виконавців робіт достатнього обсягу фінансових, матеріальних і людських ресурсів, раціональне витрачання яких є запорукою ефективності такої діяльності. Поряд фіксацією та об'єктивним обліком витрат при проведенні науково-технічних робіт не меншу вагу має своєчасний і повний контроль за використанням наявних ресурсів. Результати контролю постають основою для прийняття управлінських рішень стосовно правильності обраного шляху та способів ведення діяльності.

Для потреб поточного дослідження перед формулюванням основ організації та вимог до методик проведення контролю витрат на дослідження і розробки слід на понятійному рівні зафіксувати наше розуміння феномену «контроль витрат на наукову діяльність». Це тому, що в практиці обліку діяльності суб'єктів господарювання під терміном «контроль» різні науковці і практики розуміють різні, хоча дещо й схожі процеси і стани. Так, є погляд на контроль як на: «процес спостереження і перевірки виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємств, здійснюваний відповідними суб'єктами управління з метою виявлення відхилень від встановлених параметрів цієї діяльності, усунення та попередження негативних явищ і тенденцій», або «управлінську діяльність, завданням якої є кількісна та якісна оцінка та облік результатів роботи організації», або «етап управлінського циклу і початком нового циклу, здійснює порівняння кінцевих результатів і всього процесу функціонування і керуючої системи з наперед заданими параметрами, цілями і обмеженнями»[7]. При цьому дехто вважає, що контроль є постійним і неперервним, а інші — що він обмежений і проводиться на завершальному етапі діяльності. О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан [8] вважають, що контроль — це форма зворотного зв'язку. Більш узагальнююче тлумачення терміна «контроль» як «систему спостережень і перевірки процесу функціонування і фактичного стану керованого об'єкта з метою оцінки обґрунтованості та ефективності прийнятих управлінських рішень і результатів їх виконання, виявлення відхилень від вимог цих рішень, усунення несприятливих явищ і сигналізації про них, при необхідності, компетентним органом» — надав І. В. Бойко [7].

Поточна практика господарювання показує, що контроль витрат взагалі і контроль витрат на дослідження і розробки зокрема може відбуватись як внутріш-

німи, так і зовнішніми органами контролю. При цьому найбільше поширення в практиці діяльності різних суб'єктів господарської, зокрема і наукової, діяльності має внутрішній контроль витрат. На жаль, із розумінням процесів внутрішнього контролю витрат також є певні проблеми. Так, досі ставлять знак рівняння у розумінні термінів внутрішній контроль, або «внутрішньогосподарський контроль», приклад цього наводять М. Ю. Криванич і О. В. Артюх (табл. 1) [9].

Таблиця 1

**ОГЛЯД НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ ЩОДО ДЕФІНІЦІЇ «ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ»
ВІД М. Ю. КРИВАНИЧ І О. В. АРТЮХ**

Визначення	Автор
Незалежна оцінка відповідальності діяльності підприємства поставленим задачам	Бутинець Ф.Ф.
Процес, який забезпечує якісну розробку та ефективне досягнення цілей, окреслених організацією, шляхом реалізації прийнятих управлінських рішень	Нападовська Л.В.
Процес, що спрямований на досягнення довгострокових цілей компанії, які є наслідком дії керівництва з планування, організації, моніторингу діяльності суб'єкта господарювання в цілому та її окремих підрозділів	Ковтун Т.В.
Форма зворотного зв'язку, за допомогою якого орган управління організації отримує необхідну інформацію про дійсний стан керованого об'єкта і реалізації управлінських рішень	Мельник М.В.
Сукупність заходів, що вживають всередині підприємства, які забезпечують запобігання та виявлення операцій з господарськими засобами та джерелами і дій посадових осіб, що суперечать цілям їхньої діяльності або вимогам чинного законодавства	Столяр Л.Г.

Джерело: [9].

На завершення огляду понять М. Ю. Криванич і О. В. Артюх навели власне розуміння внутрішнього контролю, як «системи заходів, які здійснюються всередині підприємства без втручання сторонніх суб'єктів і спрямовані для перевірки законності здійснення господарських операцій на підприємстві, ефективності його діяльності, виконання найманими працівниками своїх обов'язків, що досягається шляхом попередження та виявлення фактів відхилень, установлення причин і розробки рекомендацій щодо їх усунення» [9]. Достатньо глибоку стосовно огляду варіантів тлумачення терміну «внутрішній контроль» провела І. В. Новик, додаючи до огляду Криванич М. Ю. і Артюх О. В. ще 9 трактувань цього терміну (табл. 2).

При цьому І. В. Новик розуміє внутрішній контроль як «складну діяльність, яка вимагає певної координації». На доповнення до наведених вище оглядів власний системний погляд на внутрішній контроль окреслила В. Ф. Максимова, яка пропонує розглядати внутрішній контроль як складну систему, що є «сукупністю відносно відокремлених взаємопов'язаних підсистем, для кожної з яких може бути визначена ціль функціонування, яка підпорядкована загальній цілі системи» [10, с. 127].

Таблиця 2

ОГЛЯД ТРАКТУВАНЬ ТЕРМІНА «ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ» ВІД І. В. НОВИК

Трактування	Автор
Система заходів, організованих керівництвом підприємства, що здійснюються з метою найбільш ефективного виконання усіма працівниками своїх обов'язків при здійсненні господарських операцій. Внутрішній контроль визначає законність цих операцій та їх економічну доцільність для підприємства	Корінько М.Д.
Суб'єкт внутрішнього контролю — бухгалтерська, фінансова, інші функціональні служби підприємств та об'єднань у межах встановленої компетенції або працівник чи учасник (власник) підприємства, що здійснює контрольні дії при виконанні покладених на нього обов'язків або тільки на підставі відповідних прав	Гуцаленко Л.В. (Коцупатрій М.М., Марчук У.О.)
Контроль, який здійснюється шляхом перевірки й оцінки адекватності та ефективності інших видів контролю	Андрєєв В.Д.
Система внутрішнього контролю включає в себе систему бухгалтерського обліку, контрольне середовище й окремі засоби контролю. До окремих засобів контролю може бути віднесена робота внутрішніх контрольних служб	Макальська А.К.
Система контрольних процедур, план і методи управління об'єктом з метою ефективного ведення бізнесу, захисту активів, попередження помилок, правильності облікових проводок і своєчасне подання фінансової інформації	Дікань Л.В.
Система (що входить до системи управління підприємством), яка складається із сукупності елементів. Внутрішній контроль у вузькому розумінні — один із етапів процесу управління	Бурцев В.В.
Процес, спрямований на одержання достатньої впевненості в тому, що економічний суб'єкт забезпечує: а) ефективність і результативність своєї діяльності, у тому числі досягнення фінансових та операційних показників, схоронність активів; б) вірогідність і своєчасність бухгалтерської (фінансової) й іншої звітності; в) дотримання чинного законодавства, зокрема під час здійснення фактів господарського життя і ведення бухгалтерського обліку	Мельник М.В.
Включає не тільки бухгалтерський облік, а й фінансово-господарську діяльність структурних підрозділів і підприємства в цілому	Михайленко В.

Джерело: [6].

Крім широкого кола науковців до тлумачення сутності феномену «внутрішній контроль» долучились і органи державного управління. Так, у Бюджетному кодексі України у абзаці 2, ч. 3 ст. 26 вказано: «Внутрішній контроль — це комплекс заходів, що застосовує керівник для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності розпорядника бюджетних коштів і підприємств, установ та організацій, що належать до

сфери його управління» [11]. Це ж розуміння повторює Національне агентство з питань запобігання корупції України у своїй «Інструкції з організації та здійснення внутрішнього контролю в Національному агентстві з питань запобігання корупції»: «Внутрішнім контролем є комплекс заходів з розробки, прийняття, виконання, а також контролю і аналізу результатів виконання управлінських рішень керівництва та працівників Національного агентства, спрямованих на досягнення результатів закріплених завдань та функцій, встановленої мети, стратегічних та інших цілей, планів і вимог щодо діяльності Національного агентства, а також запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів у Національному агентстві» [12]. Дещо по іншому Міністерство фінансів України у своєму «Посібнику з питань організації внутрішнього контролю розпорядниками коштів державного бюджету» (2019) вказує, що «Внутрішній контроль — це цілісний процес, який реалізовується як керівництвом установи, так і персоналом» [13].

На додачу до проблем визначення сутності феномену «внутрішній контроль» доцільно звернути на певну неузгодженість його складових. Це тому, що як і будь-яке явище внутрішній контроль включає в себе певний набір елементів, що визначаються характером процесів і способом поєднання з механізмом функціонування підприємства.

За дослідженнями І. В. Новик найменше усього складових внутрішнього контролю підприємства виокремлює І. С. Богданович, всього три, це: контрольне середовище; система бухгалтерського обліку підприємства; процедури контролю. До них ще два додала О. Є. Орлова — інформаційне забезпечення і техніка контролю. Хмельов С. О. подав дещо трансформовані складові внутрішнього контролю (серед них: а) контрольне середовище — сукупність принципів і стандартів діяльності економічного суб'єкта, які визначають загальне розуміння внутрішнього контролю й вимоги до внутрішнього контролю на рівні економічного суб'єкта загалом; б) оцінка ризиків — процес виявлення й аналізу поєднання ймовірності та наслідків недосягнення економічним суб'єктом цілей діяльності; в) процедури внутрішнього контролю — дії, спрямовані на мінімізацію ризиків, що впливають на досягнення цілей економічного суб'єкта; г) інформація, що забезпечує функціонування внутрішнього контролю й можливість досягнення ним поставлених цілей; д) комунікація — поширення інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень і здійснення внутрішнього контролю; е) оцінка внутрішнього контролю, щодо елементів внутрішнього контролю, з метою визначення їх ефективності й результативності, а також необхідності зміни [6]. На жаль, І. В. Новик не навела власного переліку складових внутрішнього контролю.

Наведені тут, і такі, що опубліковані в різних наукових та спеціальних виданнях, описи складових внутрішнього контролю вказують наявність значного числа різних поглядів на даний феномен, на потребу систематизації цих поглядів та приведення до якогось одного спільного знаменника.

Навіть поверхневий розгляд наведених тлумачень «внутрішній контроль» і різновидів його складових дає можливість констатувати суттєву розпорошеність

розуміння цього феномену, не звертаючи увагу на локальну його форму — внутрішній контроль витрат або, як у нашому випадку — внутрішній контроль витрат на наукову (науково-технічну) діяльність. Оскільки дане дослідження стосується обліку і контролю витрат на наукову (науково-технічну) діяльність немає сенсу глибоко розбиратись з «правильним» і «неправильним» розумінням терміна «внутрішній контроль», а доцільно сформулювати тлумачення, що надає короткий опис процесів контролю витрат на наукову (науково-технічну) діяльність у межах окремого суб'єкта господарювання. З огляду на характеристики, які мають процеси внутрішнього контролю витрат доцільно ввести у науково-прикладне поле термін «внутрішньогосподарський контроль витрат на наукову (науково-технічну) діяльність», який слід тлумачити як *сукупність дій із визначення поточного рівня (обсягів) і спрямованості витрати ресурсів (матеріальних, нематеріальних, фінансових, трудових) на роботи наукової або науково-технічної діяльності певного суб'єкта такої діяльності*. На основі цього трактування з урахуванням суб'єктності системи, де будуть здійснювати даний контроль, — підприємство або наукова установа, дефініція буде мати таку редакцію: *внутрішньогосподарський контроль витрат на наукову (науково-технічну) діяльність підприємства або наукової установи* — це сукупність дій із визначення поточного рівня (обсягів) і спрямованості витрати ресурсів (матеріальних, нематеріальних, фінансових, трудових) на роботи наукової або науково-технічної діяльності підприємства або наукової установи.

Висновки. Проведене узагальнення теоретичних суджень та результатів розробок стосовно визначення і упорядкування процесів контролю за витратами ресурсів при здійсненні наукових (науково-технічних) робіт суб'єктами господарювання дозволяють зробити такі висновки.

1. На основі аналізу внутрішньодержавних статистичних даних та звітних даних окремих установ — наукових організацій, визначено, що наукові організації різних форм і видів, як і значна частка національної економіки, перебуває у скрутному фінансовому становищі у зв'язку із необхідністю фінансування витрат на оборону держави, а також із суттєвою зміною пріоритетів в отриманні наукових результатів. Такий стан вимагає від дослідників і розробників надкономно витрачати отримувані ресурси аби за найменших затрат отримувати якнайбільший ефект. Саме тому серед найперших завдань постає облік і жорсткий контроль витрат на наукові (науково-технічні) роботи, що потребує створення принципово нової теоретико-методичної бази у межах якої передбачається розвиток наявного понятійного апарату і віднайдення новітніх методичних підходів для контролю витрат при проведенні досліджень і виконанні розробок.

2. Аналіз наукових публікацій і нормативно-правових актів, що регулюють процеси наукової (науково-технічної) діяльності показав, що на даний час немає розуміння навіть на теоретичному рівні сутності, змісту та послідовності виконання операцій контролю за витрачанням ресурсів при проведенні досліджень. Існуюча практика показує, що функції контролю в наукових установах реалізуються за технологіями, притаманними виробничим та комерційним підприємст-

вам, і не враховують особливостей наукової діяльності. Це починається навіть з того, о і досі немає тлумачення терміну «внутрішній або внутрішньогосподарський контроль витрат наукової (науково-технічної) діяльності», не визначено мету і функції такого контролю, відповідно не можна запроєктувати організаційне утворення в системі менеджменту підприємства, яке б таким контролем займалось. Цю проблему можна вирішити завдяки доповненню понятійного апарату відповідними дефініціями.

3. Сформульована у цій статті дефініція феномену внутрішнього контролю витрат на наукову (науково-технічну) діяльність підприємства дозволить у подальшому виокремити у загальній системі управління наукових організацій органи (підрозділи), відповідальні за контроль витрат на наукові (науково-технічні) роботи, визначити їх цілі та спеціальні функції, за їх складом визначити складі трудомісткості контрольних операцій та розробити регламенти контролю витрат. У такий спосіб буде сформована збалансована і упорядкована система контролю витрат на дослідження і розробки, що дозволить менеджменту суб'єктів господарювання, де проводяться наукові дослідження прискіпливо контролювати витрати ресурсів на даний вид діяльності.

Незважаючи на всі виклики, які постали перед українським суспільством взагалі та сферою наукової діяльності зокрема, у національному господарстві наявні ресурси для ведення наукової (науково-технічної) діяльності, однак така діяльність потребує точного об'єктивного і професійного контролю з мінімумом витрат на такий контроль і максимумом результатів від досліджень та інноваційних розробок.

Література

1. Бігдан І. А. Нематеріальні активи: проблеми визнання, обліку і аудиту. Харків: ХИМБ, 2005. 287 с.
2. Бражна Л. В. Порядок відображення в обліку створення нематеріальних активів. Облік і фінанси АПК, 2005. №4. С.35-38.
3. Коритник Л. П. Обліковий аспект управління державними фінансами у сфері науки. Фінанси України, 2022. № 1. С. 103-117
4. Гуцаленко Л. В., Коцупатрий М. М., Марчук У. О. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 496 с.
5. Корінько М. Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, організація: моногр. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2007. 429 с
6. Новик І. В. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві. Наукові записки [Української академії друкарства], 2017. № 2. С. 188–196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2017_2_22 (дата звернення 10.05.2024 р.)
7. Орел В. М. Сутність і роль контролю як функцій управління // Ефективна економіка. 2013. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_83. (дата звернення: 19.05.2024)

8. Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П. Інноваційний розвиток промисловості України: навч. посіб. / за ред. О.І. Волков, М.П. Денисенко. Київ: КНТ, 2006. 124 с.
9. Криванич М. Ю., Артюх О. В. Внутрішній контроль обліку витрат: методичні аспекти. Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство», 2018. — С. 914-920.
10. Максимова В. Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства — системний підхід до розвитку. Київ : АВРІО, 2005. 264 с.
11. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 10.05.2024 р.)
12. Інструкція з організації та здійснення внутрішнього контролю в Національному агентстві з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/instruksiya-z-organizatsiyi-ta-zdijsnennya-vnutrishnogo-kontrolyu-v-natsionalnomu-agentstvi-z-pytan-zapobigannya-korupsiyi/> (дата звернення 10.05.2024 р.)
13. Посібник з питань організації внутрішнього контролю розпорядниками коштів державного бюджету» (2019 р.). URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4_%20%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8C%20%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%92%D0%9A.pdf (дата звернення 10.05.2024 р.)

References

1. Bihdan, I. A. Nematerialni aktyvy: problemy vyznannya, obliku i audytu. Kharkiv: KhYMB, 2005.
2. Brazhna, L. V. “Poriadok vidobrazhennia v obliku stvorennia nematerialnykh aktyvi.” *Oblik i finansy APK* 4 (2005): 35-38. [in Ukrainian]
3. Korytnyk, L. P. “Oblikovi aspekt upravlinnia derzhavnymy finansamy u sferi nauky.” *Finansy Ukrainy* 1 (2022): 103-117 [in Ukrainian]
4. Hutsalenko, L. V., Kotsupatryi, M. M., Marchuk, U. O. *Vnutrishnohospodarskyi kontrol: navch. posib.* Kyiv: «Tsentр uchbovoi literatury», 2014. [in Ukrainian]
5. Korinko, M. D. *Kontrol ta analiz diialnosti subiektiv hospodariuvannia v umovakh yii dyversyfikatsii: teoriia, metodolohiia, orhanizatsiia: monohr.* Kyiv: DP «Inform.-analit. ahentstvo», 2007. [in Ukrainian]
6. Novyk, I. V. “Orhanizatsiia systemy vnutrishnoho kontroliu na pidpriemstvi.” *Naukovi zapysky [Ukrainskoi akademii drukarstva]* 2 (2017): 188–196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2017_2_22 (date of application: 10.05.2024 r.) [in Ukrainian]
7. Orel, V. M. “Sutnist i rol kontroliu yak funktsii upravlinnia”. *Efektivna ekonomika*. 6 (2013). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_83. (date of application: 19.05.2024) [in Ukrainian]
8. Volkov O.I., Denysenko M.P., Hrechан A.P. *Innovatsiyni rozvytok promyslovosti Ukrainy: navch. posib.* Kyiv: KNT, 2006. [in Ukrainian]
9. Kryvanych, M. Yu., Artiukh, O. V. “Vnutrishnii kontrol obliku vytrat: metodychni aspekty” *Elektronne naukove fakhove vydannia «Ekonomika ta suspilstvo* (2018): 914-920. [in Ukrainian]
10. Maksimova, V. F. *Vnutrishnii kontrol ekonomichnoi diialnosti promysloвого pidpriemstva — systemnyi pidkhid do rozvytku.* Kyiv : AVRIO, 2005. [in Ukrainian]

11. Biudzhetni kodeks Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (date of application: 10.05.2024 r.) [in Ukrainian]

12. Instrukttsiia z orhanizatsii ta zdiisnennia vnutrishnoho kontroliu v Natsionalnomu ahentstvi z pytan zapobihannia koruptsii. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/instruktsiya-z-organizatsiyi-ta-zdijsnennya-vnutrishnogo-kontrolyu-v-natsionalnomu-agentstvi-z-pytan-zapobigannya-koruptsiyi/> (date of application: 10.05.2024 r.) [in Ukrainian]

13. Posibnyk z pytan orhanizatsii vnutrishnoho kontroliu rozporiadnykamy koshtiv derzhavnoho biudzhetu» (2019 r.). URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4_%201%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8C%20%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%92%D0%9A.pdf (date of application: 10.05.2024 r.) [in Ukrainian]

FORMULATION A DEFINITION FOR THE PHENOMENON OF INTERNAL CONTROL OF EXPENSES FOR SCIENTIFIC (SCIENTIFIC AND TECHNICAL) ENTERPRISE ACTIVITY

Olena S. Shumeyko

PhD student, SESE “The Academy of Financial Management”
(Ukraine)

ORCID 0000-0002-6094-7672

Abstract. Scientific activity in Ukraine is a special kind of economic and social relations that forms the knowledge and innovative products. Currently, a significant part of scientific institutions are in a difficult financial situation due to the need of the state to finance the defense spending. This requires researchers to economically spend the money received. That is why, among the main tasks of scientific organizations there is a strict control of costs for scientific works, which requires the creation of a fundamentally new theoretical and methodological base within the framework of which the development of the existing conceptual apparatus and the discovery of the latest methodological approaches for cost control during research and development are envisaged. Determining the costs of creating a scientific product is carried out by a special direction of the internal activity of the enterprise — accounting for the costs of scientific activities in a specially formed unit or a separate employee, however, the work of this unit or employee should be monitored, for which it is advisable to form an appropriate functional management body — internal control costs for researches. The practice of accounting costs for the scientific activity and the regulatory framework for such accounting is formed on the basis of the rules established for production and commercial enterprises, there is a need for the development and implementation of new methodological and organizational solutions for streamlining the activities of specific accounting and regulatory bodies that have as their object the costs of scientific works. To start the processes of forming an orderly activity to control the costs of research in this article formulated the definition of the phenomenon of internal control of costs for scientific activities of the enterprise. This will make it possible to single out in the general management system of scientific organizations the employee (units) responsible for controlling the costs of scientific work, determine their

goals and special functions, determine the composition of the labor intensity of control operations and develop cost control regulations.

Keywords: internal control; enterprise internal control; expenses; scientific activity; scientific and technical activities.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2024